

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การค้นคว้าแบบอิสระเรื่อง “การปรับปรุงการจัดแสดงนิทรรศการถาวร พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา เนื้อหาและรูปแบบการจัดแสดงนิทรรศการถาวร และสภาพปัญหาของการจัดแสดงนิทรรศการถาวรของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่ เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงการจัดแสดงนิทรรศการถาวร พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่ มีขั้นตอนและวิธีการศึกษา ประกอบด้วยหัวข้อต่างๆ ดังนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

3.2 การศึกษาภาคเอกสาร ทบทวนวรรณกรรม และแนวคิดทฤษฎี

3.3 การศึกษาพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่กับการจัดแสดงนิทรรศการถาวร

3.4 การศึกษาเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการปรับปรุงการจัดแสดงนิทรรศการถาวร พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่

3.5 เสนอแนวทางการปรับปรุงการจัดแสดงนิทรรศการถาวร พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่

ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา เนื้อหาการจัดแสดงศิลปวัตถุต่างๆ และปัญหาการจัดแสดงนิทรรศการถาวร เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงการจัดแสดงนิทรรศการถาวร พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่ต่อไป โดยใช้วิธีการศึกษาในรูปแบบสหวิทยาการ (interdisciplinary research) และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนา

3.2 การศึกษาภาคเอกสาร ทบทวนวรรณกรรม และแนวคิดทฤษฎี

เป็นขั้นตอนการศึกษาภาคเอกสาร เพื่อทบทวนสถานะภาพความรู้ที่เกี่ยวกับความเป็นมาและหลักการของพิพิธภัณฑ์สถานทั้งในระดับสากลและประเทศไทย รวมทั้งแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ เพื่อให้ทราบสถานะภาพความรู้และใช้เป็นกรอบความคิดและแนวทางของการศึกษาในตอนอื่นๆต่อไป โดยทำการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัย ในห้องสมุดต่างๆ ด้วยวิธีการสืบค้นข้อมูลและเรียบเรียงลำดับความสำคัญ นำข้อมูลมาจัดระเบียบและเรียบเรียง ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อดังนี้

2.1 บริบทสถานะภาพความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษา

1) บริบทเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์สถานทั้งในสากลและประเทศไทย

1.1) ความหมายของพิพิธภัณฑ์

1.2) ประเภทของพิพิธภัณฑ์สถาน

1.3) บทบาทและหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์

2) ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงใหม่

3) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้

3.1) แนวคิดการออกแบบนิทรรศการ

3.2) แนวคิดการจัดกลุ่มห้องแสดงนิทรรศการ

3.3) แนวคิดปัจจัยการออกแบบป้ายข้อมูล

- 4) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 5) กรอบแนวคิดการศึกษา

ดังรายละเอียดผลการศึกษาในบทที่ 2

3.3 การศึกษาพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่กับการจัดแสดงนิทรรศการถาวร

เป็นขั้นตอนที่สอง ในการศึกษาทั้งภาคเอกสารและภาคสนาม ในบริบทที่เกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่กับการจัดแสดงนิทรรศการถาวร ตลอดจนสภาพปัญหาของการจัดแสดงนิทรรศการถาวรของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่ ซึ่งเป็นการศึกษาทั้งภาคเอกสารและภาคสนาม ทำการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตการณ์และสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Standardized or Structured Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่ การจัดการ การบริหารจัดการ และสภาพปัญหา จากกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบจงใจ (Purposive Sampling) จากผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่ อย่างไม่จำกัดจำนวน จนได้ข้อมูลครบถ้วน เมื่อได้ข้อมูลมาแล้ว ได้ตรวจสอบข้อมูล จัดระเบียบ และการวิเคราะห์ความเหมาะสมของที่ตั้งและอาคารการจัดแสดงพิพิธภัณฑสถาน การจัดแสดงนิทรรศการถาวร ตลอดจนความสำเร็จและสภาพปัญหาของการจัดแสดงนิทรรศการถาวรของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่ ซึ่งผลการศึกษาประกอบด้วยหัวข้อต่างๆ ดังนี้

3.3.1 บริบทพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่กับการบริหารจัดการ

- 1) ประวัติความเป็นมาของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่
- 2) ทิศทางและนโยบายของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่
- 3) ประเภทของพิพิธภัณฑสถาน
- 4) ที่ตั้ง และอาคารการจัดแสดงพิพิธภัณฑสถาน
  - 4.1) ที่ตั้งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่
  - 4.2) อาคารและแผนผังของอาคารพิพิธภัณฑสถาน
  - 4.3) วิเคราะห์ความเหมาะสมของที่ตั้งและอาคารการจัดแสดงพิพิธภัณฑสถาน

- 5) การบริหารจัดการและบุคลากร
  - 5.1) ส่วนสังกัดราชการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่
  - 5.2) โครงสร้างของการบริหารจัดการและบุคลากร
- 6) การบริการของพิพิธภัณฑ
- 7) จำนวนผู้เข้าชม
- 8) การศึกษาการจัดแสดงนิทรรศการถาวรพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่
  - 8.1) หัวข้อเรื่องการจัดแสดงนิทรรศการถาวร (Exhibition Title)
  - 8.2) วัตถุประสงค์และขอบเขตการจัดแสดงนิทรรศการถาวร
  - 8.3) เรื่องและบทนิทรรศการถาวร (Manuscript and Editing)
  - 8.4) แผนผังการจัดแสดงนิทรรศการถาวร
  - 8.5) การออกแบบและจัดแสดงนิทรรศการถาวร
  - 8.6) วิเคราะห์การจัดแสดงนิทรรศการถาวร
- 9) วิเคราะห์ความสำเร็จและสภาพปัญหาของการจัดแสดงนิทรรศการถาวรของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่

ดังรายละเอียดผลการศึกษาในบทที่ 4

3.4 การศึกษาเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการปรับปรุงการจัดแสดงนิทรรศการถาวรพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่

ขั้นตอนที่สามเป็นการศึกษาเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงการจัดแสดงนิทรรศการถาวรพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่ โดยมีขั้นตอนของการศึกษา ดังนี้

- 1) การศึกษาและเก็บข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ เจ้าหน้าที และนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง ต่อแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการปรับปรุงการจัดแสดงนิทรรศการถาวร พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่

ทำการเก็บข้อมูลจากผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ เจ้าหน้าทีและนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง เพื่อทราบความคิดเห็นและข้อเสนอแนะถึงแนวทางการปรับปรุงการจัดแสดงนิทรรศการถาวรของ

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Standardized or Structured Interview) จากกลุ่มตัวอย่าง (Sample) นักวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรม จำนวน 10 คน ที่คัดเลือกหรือการสุ่มแบบจงใจ (Purposive Sampling) ดังมีรายชื่อผู้ยินดีให้เปิดเผยรายนาม ดังนี้

นาย เมธาคุณ วิจักขณฐ	อดีตผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ 8
นางสาว นิตยา กนกมงคล	ผู้อำนวยการ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่
นาย ปรีชา วุฒิสสมบัติ	วิศวกรไฟฟ้า ชำนาญการ
นาย พัทธพล ชันแก้ว	นายช่างกรมศิลปากรที่ 8
นางสาว ธณิกานต์ วรรณมานนท์	ภัณฑารักษ์ประจำพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่
นาย เกริกเมือง ยงประยูร	มัณฑนากร ชำนาญการ
นาย กัมพล นิติตสุขเจริญ	หัวหน้าฝ่ายออกแบบนิทรรศการ บริษัท ไรท์แมน จำกัด
นางสาว พัฒน์กานต์ จันทนา	เจ้าหน้าที่เขียนบทนิทรรศการ บริษัท ไรท์แมน จำกัด
นางสาว ธัญญาลักษณ์ ดวงแก้ว	นักท่องเที่ยว
นาย สุวัฒน์ เพชรทิม	นักท่องเที่ยว

* หมายเหตุ บริษัท ไรท์แมน จำกัด เป็นบริษัทที่ได้รับการยอมรับในวงกว้าง ในการออกแบบพิพิธภัณฑสถานทั่วประเทศไทย

ซึ่งผลของการเก็บข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ สรุปได้ว่า

1.1) การปรับปรุงนิทรรศการถาวรควรไปในทิศทางที่ดีขึ้นในลักษณะของรูปแบบการจัดแสดง รวมถึงข้อมูลให้ทันสมัยและน่าสนใจ โดยเฉพาะรูปแบบการนำเสนอข้อมูลซึ่งควรนำเทคนิคสมัยใหม่มาใช้ร่วมกับการจัดแสดงนิทรรศการ เพื่อช่วยในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลรวมถึงดึงดูดความสนใจจากผู้เข้าชมทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ นอกจากนี้ควรมีการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่างๆที่เป็นการต่อยอดองค์ความรู้จากนิทรรศการถาวรสู่การเรียนรู้ในระดับชีวิตประจำวันต่อไป

1.2) จัดให้มีห้องบรรยายก่อนเข้าชมนิทรรศการถาวรพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่ เพื่อเกริ่นนำผู้เข้าชมก่อนเข้าไปสู่นิทรรศการถาวรภายในอาคาร เพื่อปรับความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ของภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

1.3) ปรับผังนิทรรศการให้สอดคล้องกับทางสัญจรภายในอาคาร เพื่อสามารถให้บทนิทรรศการสามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคงไว้ในลักษณะโครงบทนิทรรศการเดิม เพราะบทนิทรรศการมีความสอดคล้องกับวัตถุจัดแสดงภายในนิทรรศการถาวร

1.4) การออกแบบจัดแสดงด้วยวัสดุสมัยใหม่ที่มีความคงทนสวยงามกว่าแบบเดิม เช่น การกรุปิดผิวด้วยวัสดุเลียนแบบธรรมชาติ วัสดุไม้ช่วยในการมิติแก่นิทรรศการ เป็นต้น

1.5) การใช้แสงประดิษฐ์ในการควบคุมแสงในการจัดแสดงนิทรรศการ เนื่องจากแสงธรรมชาติสามารถควบคุมได้ยากเมื่ออยู่ภายในอาคารจัดแสดง การเพิ่มระบบปรับอากาศแก่อาคารจัดแสดงนิทรรศการ เนื่องด้วยเป็นอาคารเก่าจึงขาดระบบปรับอากาศ ซึ่งมีผลต่อการจัดแสดงวัตถุที่บางห้องมีอุณหภูมิสูงเกินไป

2) การศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการปรับปรุงการจัดแสดงนิทรรศการถาวรพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้และความเพลิดเพลิน

ขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการของการศึกษาวิเคราะห์เพื่อสรุปความเห็นและแนวทางการปรับปรุงนิทรรศการถาวร พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงใหม่ ซึ่งจะมีกระบวนการของศึกษาและพิจารณา ประกอบด้วยขั้นตอนและวิธีการดังนี้

2.1) จากผลการศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่ นักวิชาการที่เกี่ยวข้อง ต่อแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการปรับปรุงการจัดแสดงนิทรรศการถาวร พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่ ตามข้อ (1) สรุปได้ว่า ควรมีการปรับปรุงนิทรรศการถาวรไปในทิศทางที่ดีขึ้นในลักษณะของรูปแบบการจัดแสดง รวมถึงข้อมูลให้ทันสมัยและน่าสนใจ โดยเฉพาะรูปแบบการนำเสนอข้อมูลซึ่งควรนำเทคนิคสมัยใหม่มาใช้ร่วมกับการจัดแสดงนิทรรศการ เพื่อช่วยในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลรวมถึงดึงดูดความสนใจจากผู้เข้าชมทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ นอกจากนี้ควรมีการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่างๆที่เป็นการต่อยอดองค์ความรู้จากนิทรรศการถาวรสู่การเรียนรู้ในระดับชีวิตประจำวันต่อไป

2.2) ผลจากการศึกษาในบริบทของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่กับการจัดแสดงนิทรรศการถาวร ตลอดจนสภาพปัญหาของการจัดแสดงนิทรรศการถาวรของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่ ในบทที่ 4 นั้น พบว่าทิศทางและนโยบายของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่ นั้น มุ่งเน้นเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ และชาติพันธุ์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับการจัดแสดงนิทรรศการถาวรเพื่อผู้ที่สนใจและเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เชียงใหม่ รวมทั้งปัญหาการจัดแสดงนิทรรศการถาวร ที่มีปัญหาในแง่ของเทคนิคการจัดแสดงที่มีความล้ำหลังและปัญหาทางกายภาพต่างๆ

ดังนั้น ผู้ศึกษามีความเห็นว่า แนวทางการปรับปรุงการจัดแสดงนิทรรศการถาวรภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่ ควรใช้การผสมผสานแนวทางการออกแบบอันหลากหลาย เช่น การปรับเปลี่ยนทางสัญจรภายใน และการจัดแสดงบางส่วนของนิทรรศการให้มีความเหมาะสมต่อยุคสมัย อีกทั้งเหมาะสมต่อการเรียนรู้ของผู้เข้าชมและเอื้อต่อการใช้ประโยชน์สำหรับผู้พิการ ตลอดจนการออกแบบการให้แสงสว่างภายในนิทรรศการอย่างเหมาะสม โดยให้ความสำคัญกับพื้นที่จัดแสดงเป็นหัวใจสำคัญ ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์วิทยาของจังหวัดเชียงใหม่ และการสร้างกิจกรรมให้เกิดการโต้ตอบกันระหว่างผู้ชมและนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ สามารถให้ผู้เข้าชมมีอิสระในการรับชมอย่างมีสาระและความบันเทิง อีกทั้งยังสามารถรับรู้ถึงข้อมูลที่ทางพิพิธภัณฑ์ ต้องการสื่อถึงผู้เข้าชมอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการสร้างประสบการณ์ที่แปลกใหม่แก่ผู้เข้าชมนิทรรศการในแง่ของเนื้อหา เทคนิคการจัดแสดง การใช้สื่อมัลติมีเดีย เป็นต้น นอกจากนี้ควรเพิ่มส่วนห้องบรรยายก่อนเข้าชมนิทรรศการเพื่อปรับพื้นฐานความเข้าใจของผู้เข้าชมนิทรรศการก่อนเข้าชมนิทรรศการหลักด้วยระบบมัลติมีเดีย ทั้งนี้กระบวนการทั้งหมดเพื่อส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้ ความเพลิดเพลิน ในด้านประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์วิทยาแก่ผู้เข้าชม และผู้ที่สนใจกันต่อไป

ดังรายละเอียดผลการศึกษาในบทที่ 5

3.5 เสนอแนวทางการปรับปรุงการจัดแสดงนิทรรศการถาวร พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่

ขั้นตอนนี้เป็นข้อเสนอแนวทางการปรับปรุงการจัดแสดงนิทรรศการถาวร พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้และความเพลิดเพลินประกอบด้วยหัวข้อต่างๆ

- 1) การวางหัวข้อเรื่องการจัดแสดง (Exhibition Title) นิทรรศการถาวร
- 2) วัตถุประสงค์และขอบเขตการจัดแสดง
- 3) แผนผังการจัดแสดงนิทรรศการถาวร
- 4) แนวทางของเรื่องและบทนิทรรศการ (Manuscript and Editing)
- 5) การวิเคราะห์กิจกรรม, พฤติกรรม ของผู้เข้าชมนิทรรศการถาวร
- 6) การออกแบบการจัดแสดงนิทรรศการถาวร

ดังมีรายละเอียดที่ได้เสนอไว้ในบทที่ 5

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved